

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2012, Volume: 7, Number: 4, Article Number: 2B0089

NWSA-SPORTS SCIENCES

Received: January 2012

Accepted: September 2012

Series : 2B

ISSN : 1308-7312

© 2010 www.newwsa.com

Recep Cengiz¹
Gonca Korucu Aytan²
Uğur Abakay³
Harran University, Şanlıurfa-Turkey¹
Celal Bayar University, Manisa-Turkey²
Gaziantep University, Gaziantep-Turkey³
serkanhc@hotmail.com

TAEKWONDO SPORCULARININ ALGILADIĞI LİDERLİK ÖZELLİKLERİ İLE ÖZ YETERLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

ÖZET

Bu çalışma, taekwondo sporcularının algıladığı liderlik özellikleri ile öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelenmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma evreni taekwondo milli takım seçmelerine katılan 222 sporcudan oluşmaktadır. Bulguların elde edilmesinde Tiryaki ve Toros (2001) tarafından Türkçeye uyarlanan "Spor İçin Liderlik Ölçeği" ve Öcel (2002) tarafından Türkçeye uyarlanan "Öz Yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 16 programından yararlanılarak Independent sample t test, one Way ANOVA, Pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Araştırma bulgularında, liderlik özellikleri alt boyutlarından sosyal destek arama alt boyutunda büyükler kategorisinde yarışan sporcular lehine, eğitim öğretim alt boyutunda kadın sporcular lehine anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Sonuç olarak, liderlik özelliklerinden sosyal destek arama alt boyutunda büyükler kategorisi sporcuları, eğitim öğretim alt boyutunda ise kadın sporcular lehine anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Öz yeterlik ve liderlik özellikleri alt boyutları arasında pozitif ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Taekwondo, Öz yeterlik, Liderlik, Davranış, Sporcu

THE RELATIONSHIP BETWEEN SELF-EFFICACY LEVELS AND LEADERSHIP QUALITIES THAT THE TAEKWONDO ATHLETE PERCEIVE

ABSTRACT

This study was carried out in order to analyze there lotion ship between self-efficacy level sand leadership qualities that the taekwondo athlete perceive. The target population of the study is consisting of 222 athlete that participate to the taekwondo national team selections. To acquire the findings, "Leadership scale for sports" which is adapted to Turkish by Tiryaki and Toros (2001) and "Self-efficacy scale" which is adapted to Turkish by Öcel was used. For analyzing the data, Independent sample test, one Way Anova Pearson correlation test was used by making use of the SPSS 16 program. In research findings, Meaning full differences are encountered in favor of athlete scaring for adult category from the leadership qualities sub dimension to social feedback sub dimension, and for women athletes in education sub-dimension. As a result, meaningful differences are encountered in favor of athletes racing for adult category from the leadership qualities sub-dimension to social feedback sub-dimension, and for women athletes in education sub dimension. Positive relations are determined between the self efficacy and leadership qualities sub-dimensions.

Keywords: Teakwondo, Self-Efficacy, Leadership, Behaviour, Athlete

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

21. yüzyılda spor kulüplerinin yapıları, yönetim anlayışı ve yöneticilerinin liderlik tarzlarında önemli değişim ve gelişim yaşanmaktadır. Yaşanan bu hızlı değişimde amaç ve hedeflerine ulaşmak için hazırladıkları planların her türlü olası durumu kapsamaması, kulüp ortamının son derece dinamik, değişken, öngörülmeven ve karmaşık bir yapıya sahip olması liderlik gereksinimi ortaya çıkarmaktadır (Arıkan, 2001). Sporda başarılı olabilmek için sadece antrenörün verdiği görevleri yerine getirmek veya yetenekli olmak yeterli değildir. Sporcuların, sahip oldukları özellikleri ortaya çıkarmalarına yardımcı olacak antrenörlerin liderlik vasfına sahip olmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Antrenörlerin, grup içerisinde liderlik becerisi sergilenmesinin fiziksel, sosyal, duygusal ve zihinsel kapasite kullanımında önemli rol oynadığı kabul görmektedir (Türker, 2004; Donuk, 2006; İnce, 2006; Erkmen, 2007; Güllü & Arslan, 2009; Çelik, 2011; Toklu, 2010).

İlgili literatür bilgilerine göre, etkili bir antrenör, sporcularının kişisel beklentilerine cevap vermeye hazırlıklı olan ve antrenörlük becerilerini geliştirerek takımın performansında fark yaratabileceğini ve kendi davranışlarının sporcuları üzerinde yaratacağı etkiyi bilebilen kişi olarak tanımlanmaktadır (Anshel, 2003). Bu özellikler sporcunun, kişilik özelliklerini tanıması, koşullara uyum sağlama ve başarılı olma olasılığını arttıracaktır. Çünkü antrenör ve sporcular arasındaki etkileşim her zaman performansı belirleyici bir unsur olarak görülmüştür (Toros ve Duvan, 2011).

Sporcuların liderlik davranışı müsabakalarda, duygularını geniş bir düzende ifade etmeleri açısından cesaretlendirme, model olma, zor durumlarda nasıl esnek olunacağını, genelde kaybetme ile nasıl başa çıkılacağını öğretilerek, sonucu değiştirebileceği birçok yönünün olduğunu göstermektedir (White, 2006). Belli amaçları gerçekleştirmek için başkalarını ikna edebilme yeteneği olarak da tanımlanabilen liderlik özelliklerinin, sporcuların başarıya ulaşmasında önemli olduğu düşünülmektedir (Yurt, 2009).

Sporcuların, sportif başarılar kazanmalarında etkili olan etmenlerden biri de yeterlilik inançlarıdır. Bandura'nın (1994), "bireyin belli bir görevi yapma kapasitesine dair inancı" olarak tanımladığı öz yeterlik, genel anlamda bir kişinin kendinden beklenen rolleri yeterli nitelik ve nicelikte yerine getirebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Akt:Balcı, 2005). Bu anlamda, sporcuların müsabaka sürecinde düşünce, motivasyon ve performanslarını etkileyen önemli bir değişken olduğu söylenebilir. Sporcunun öz yeterlik ve liderlik ilişkisi incelenirken; amaç ve hedef belirlemek, misyon belirlemek ve vizyon oluşturmak, sorun çözücü olmak, etkin kararlar vermek, kendine güven duymak, doğruluk, inisiyatif sahibi olmak, kararlılık, risk almak, takım arkadaşlarını motive etmek, etkili iletişim kurmak, performans değerlendirmek ve stresi yararlı kılma becerileri sonucu ortaya çıkan verimlilik ele alınmaktadır (Çalık, 2003).

Öz yeterliği yüksek ve düşük olan sporcular arasında çalışma disiplini, yeni yöntemler kullanmanın, sportif başarıyı güçlü bir şekilde etkilediği ifade edilebilir. Korkmaz'a (2006) göre, bireyin belli görevde başarılı ya da başarısız olma beklentisinde öz yeterlik algısı etkilidir. Yapılan çalışmalarda (Bandura, 1997; Eliot, 2000; Goddard ve Skrla, 2006; Varol 2007; Kurt, 2009; Yılmaz ve ark. 2010) öz yeterliliğin kişisel hedefler, işi öğrenme, çaba gösterme ve performans düzeylerini öngörme üzerinde etkileri olduğu belirtilmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışma da, sporcuların davranışlarının, öz yeterlik algıları üzerinde olumlu etkisi daha da artıracığı varsayılarak, taekwondo sporcularının liderlik davranışları ile öz yeterlik algılarının nasıl bir ilişki içinde olduklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu anlamda çalışma, taekwondo sporcularının algıladığı lider davranışı ile öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

3. YÖNTEM (METHOD)

Taekwondo milli takım seçmelerine katılan tesadüfî örnekleme yöntemiyle 140 Erkek, 93 kadın 233 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Hatalı ve eksik doldurulan anketler değerlendirme dışı bırakıldığından 222 anket değerlendirilmiştir.

3.1. Spor İçin Liderlik Ölçeği

(The Leadership Scale For Sports-LSS)

Chelladurai ve Saleh (1980) tarafından geliştirilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapıldıktan sonra birçok araştırmada kullanılmıştır. Ölçeğin Türkiye'deki çalışmaları, dil uyarlaması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise Tiryaki ve Toros (2001) tarafından yapılmıştır. Spor İçin Liderlik Ölçeği 40 maddeden oluşmaktadır. Araştırma grubunun ölçekte yer alan ifadelere ne ölçüde katıldıkları "hiçbir zaman" "ara sıra", "nadiren", "sıklıkla", "her zaman" şeklinde verilen 5'li Likert tipinde değerlendirmekte ve maddeler için işaretlenen sayısal değerler her bir alt boyut için toplanarak tek bir yeterlik puanı elde edilmektedir.

Tablo 1. Spor için liderlik ölçeğinin (lss) alt boyutları
(Table 1. The sub dimension of the leadership scale for sport)

	Soru Sayısı	Soru Numaraları
Eğitim ve Öğretim-EÖ	15	1.5.8.11.13.14.20.23. 25.26.29.32.34.35.38
Demokratik Davranış-DD	8	2.9.15.18.24.30.33.39
Otoriter Davranış- OD	3	6.12.40.
Sosyal Destek- SD	8	3.7.17.19.21.22.31.36
Pozitif Geribildirim- PG	6	4.10.16.27.28.37

Tablo 2. Spor için liderlik ölçeğinin ait güvenilirlik değerleri
(Table 2. Dependent reliable amounts of Leadership Qualities for sport)

Cronbach's Alpha Değeri	Alt Boyutlar					
	Tüm Maddeler	EÖ	DD	OD	SD	PG
	0.81	0.77	0.70	0.68	0.74	0.75

3.2. Öz Yeterlik Ölçeği (Scale of Self-Efficacy)

Araştırmada kullanılan bir diğer ölçek de Riggs ve ark. (1994) tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlama çalışması Öcel (2002) tarafından yapılan ve toplam 10 maddeden oluşan "Öz Yeterlik Ölçeğidir". Araştırma grubunun ölçekte yer alan ifadelere ne ölçüde katıldıkları "hiçbir zaman", "ara sıra", "her ay", "her hafta", "her gün" şeklinde verilen 5'li Likert tipinde değerlendirmekte ve maddeler için işaretlenen sayısal değerler toplanarak tek bir yeterlik puanı elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 50 olup, yüksek puan kuvvetli bir öz yeterlik inancı olarak kabul

edilmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .61 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmacılar tarafından toplanan verilerin analizinde aritmetik ortalama, ilişkisiz ölçümlerde ortalama puanların karşılaştırılması için varyans analizi (one-Way ANOVA, Independent sample t-test), anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LSD testi, iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Analizlerde İstatistik Programından (SPSS 16.0) yararlanılmıştır.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Bu bölümde, Örneklem grubuna dâhil edilen sporcuların demografik özelliklerine ilişkin bulgular incelenmiş, liderlik özellikleri ve öz yeterlik ilişkisi ile birlikte kategori, cinsiyet, millilik düzeyi ve eğitim durumu değişkenleri açısından gruplar arası farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan istatistiksel sonuçlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. Kişisel özellikler (Table 3. Personal qualities)

Kişisel Özellikler	Gruplar	f	%
Yaş Grupları	15-17	130	58,6
	18+	92	41,4
Cinsiyet	Kadın	93	41,9
	Erkek	129	58,1
Eğitim Durumları	İlköğretim	4	1,8
	Ortaöğretim	198	89,2
	Lisansüstü	20	9,0
Kategori	Genç	140	63,1
	Büyükler	82	36,9

n=222

Tablo 3’de ankete katılan 222 sporcunun yaş grupları incelendiğinde %58,6’sının 15-17 yaş aralında, %58,1’nin erkek, %89,2’sinin ortaöğretim eğitim düzeyine sahip olduğu ve %63,1’inin büyükler kategorisinde mücadele ettikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Öz Yeterlik Ve Liderlik Özellikleri Alt Boyutları Arasındaki İlişki

(Table 4. The Relationship Between Self Efficacy and Sub Dimensions of Leadership Qualities)

Liderlik Özellikleri		Eğitim-Öğretim	Demokratik Davranış	Otoriter Davranış	Sosyal Destek	Pozitif Geri Bildirim
Öz Yeterlik	r	.526**	.487**	.447**	.495**	.611**
	p	.000	.000	.000	.000	.000

n=222, **p<0.01

Tablo 5. Liderlik ve Öz Yeterlik Toplam Puanların Kategori Açısından t-Testi Sonuçları
(Table 5. The t-Test Results of Leadership and Self-Efficacy Total Points in Terms of Category)

	Kategori	N	Ortalama	SS	t	p
Öz Yeterlik	Genç	140	39.6357	6.057	1.294	.197
	Büyük	82	38.5432	6.031		
Eğitim-Öğretim	Genç	140	54.8143	8.177	-.327	.744
	Büyük	82	55.1852	8.003		
Demokratik Davranış	Genç	140	30.6786	4.686	-.424	.672
	Büyük	82	30.9506	4.446		
Otoriter Davranış	Genç	140	11.7786	2.323	-1.562	.120
	Büyük	82	12.2593	1.979		
Sosyal Destek	Genç	140	30.4786	5.266	-2.347	.02*
	Büyük	82	32.1111	4.449		
Pozitif Geri Bildirim	Genç	140	23.6214	3.746	.008	.994
	Büyük	82	23.6173	4.152		

Tablo 5’de öz yeterlik ölçeği ve liderlik ölçeği alt boyutlarından elde edilen puanlara göre Liderlik özelliklerinden sosyal destek alt boyutunda büyükler lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 6. Liderlik ve Öz Yeterlik Ölçeğinden Elde Ettikleri Toplam Puanların Cinsiyet Açısından T-Testi Sonuçları
(Table 6. The t-Test Results of Points that Required from Leadership and Self Efficacy Scale in Term of Gender)

	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	t	p
Öz Yeterlik	Erkek	129	38,72	6,548	-1.560	.120
	Kadın	93	40,01	5,253		
Eğitim-Öğretim	Erkek	129	53,98	8,175	-2.007	.046*
	Kadın	93	56,18	7,876		
Demokratik Davranış	Erkek	129	30,58	4,641	-.740	.460
	Kadın	93	31,04	4,508		
Otoriter Davranış	Erkek	129	11,85	2,211	-.813	.417
	Kadın	93	12,09	2,202		
Sosyal Destek	Erkek	129	30,75	5,077	-1.076	.283
	Kadın	93	31,49	4,946		
Pozitif Geri Bildirim	Erkek	129	23,19	4,109	-1.836	.068
	Kadın	93	24,16	3,517		

Tablo 6’da öz yeterlik ölçeği ve liderlik ölçeği alt boyutlarından elde edilen puanların cinsiyet açısından t-testi sonuçları verilmektedir. Buna göre Liderlik özelliklerinden eğitim-öğretim alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 7. Öz Yeterlik ve Liderlik Ölçeği Alt Boyutlarından Elde Edilen Puanların Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması
(Table 7. Comparison of Points that Required from Self-Efficacy A and Leadership Quality Sub Dimension According to the Education State)

	Gruplar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Öz Yeterlik	İlk Öğretim	Gruplar arası	6,70	2	3,350	,090	,914	
	Lise	Grup içi	8110,62	219	37,04			
	Lisans	Toplam	8117,32	221				
Eğitim-Öğretim	İlk Öğretim	Gruplar arası	693,97	2	346,98	5,494	,005*	2-3
	Lise	Grup içi	13831,05	219	63,16			
	Lisans	Toplam	14525,01	221				
Demokratik Davranış	İlk Öğretim	Gruplar arası	253,35	2	126,67	6,326	,002*	2-3
	Lise	Grup içi	4385,39	219	20,03			
	Lisans	Toplam	4638,74	221				
Otoriter Davranış	İlk Öğretim	Gruplar arası	47,99	2	23,00	5,114	,007*	2-3
	Lise	Grup içi	1027,56	219	4,69			
	Lisans	Toplam	1075,55	221				
Sosyal Destek	İlk Öğretim	Gruplar arası	357,29	2	178,65	7,491	,001*	1-3 2-3
	Lise	Grup içi	5222,70	219	23,85			
	Lisans	Toplam	5579,99	221				
Pozitif Geri Bildirim	İlk Öğretim	Gruplar arası	71,15	2	35,57	2,375	,095	
	Lise	Grup içi	3280,17	219	14,98			
	Lisans	Toplam	3351,32	221				

*p<0.01

Araştırma grubunun eğitim durumlarına göre liderlik özelliklerinden eğitim-öğretim alt boyutunda gruplar arasında lise olanlar lehine anlamlı farklılık bulunmuştur [$F_{(2-219)} = 5.494$; $p < 0,01$]. Demokratik davranış alt boyutunda gruplar arasında lise olanlar lehine anlamlı farklılık vardır [$F_{(2-219)} = 6.326$; $p < 0,01$]. Otoriter davranış alt boyutunda gruplar arasında lise olanlar lehine anlamlı farklılık görülmektedir [$F_{(2-219)} = 5.114$; $p < 0,01$]. Sosyal destek alt boyutunda gruplar arasında lise ve ilköğretim olanlar lehine anlamlı farklılık vardır [$F_{(2-219)} = 7.491$; $p < 0,01$].

5. TARTIŞMA VE SONUÇ (DISCUSSION AND CONCLISION)

Araştırmada taekwondo sporcularının öz yeterlik ve liderlik algıları onların kategori, cinsiyet ve eğitim değişkenlerine göre incelenmiştir. Aşağıda araştırmaya ilişkin bulgular alan yazınla desteklenerek verilmektedir.

Tablo 4'de, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında taekwondocuların, liderlik özelliklerinden eğitim-öğretim özelliği ile öz yeterlikleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = 0.526$, $p < 0.01$). Bu ilişkide sporda eğitim ve öğretimin artmasına paralel olarak sporcuların öz yeterlik ve

liderlik algısını arttığı, eğitim öğretim kalitesinin düşmesinin öz yeterlik ve liderlik algıları üzerinde olumsuz etki yarattığı yönündedir. Bu konudaki araştırmaları incelediğimizde, 'kendi öğrenme kapasitesi ve yeteneklerine şüphe duyan öğrenenlere kıyasla, beceri kazanma ya da bir konuyu öğrenmede yüksek düzeyde öz yeterlik inancına sahip olan öğrenenler, daha kolay uyum sağlamakta, daha sıkı çalışmakta, zorluklarla karşılaştıklarında daha çok dayanıklılık ve başarı sergilemektedir (Zimmerman, 2000; Wigfield & Eccles, 2000). Pajares'a göre (2002), öz yeterlik inancının, bireylerin başarı düzeylerini çok güçlü bir şekilde etkilemektedir. Toklu'nun (2010), tenis antrenörlerine yönelik araştırma verileri eğitici-öğretici özellikleri ile öz yeterlikleri birbirlerine doğru orantılı olarak arttığı yönündedir. Bu bulgular araştırma verilerimizle paralellik göstermektedir.

Demokratik davranış alt boyutu ile öz yeterlikleri arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.487$, , $p<0.01$). Bu durumda sporcuların öz yeterlikleri artarken demokratik davranış özelliklerinin de arttığı veya demokratik davranış azalırken öz yeterliğin de düştüğü söylenebilir. Demokratik davranış sporcuların karar verme sürecine, antrenörün ne oranda izin verdiğini ifade etmektedir (Tiryaki & Toros, 2001). Bu sonucun ortaya çıkma nedeni sporcularına söz hakkı tanıyan antrenörün ılımlı bir örgüt ortamı oluşturabilmesi ve bunun sonucunda da sporcuları ile sıcak ilişkiler kurabilmesi olabilir. Bu nedenle de demokratik davranış arttığında sosyal destekleyici davranış da artmaktadır. Tozoğlu'nun (2003), çalışmasında, farklı spor branşlarında görev yapan antrenörlerin liderlik özellikleri ve bu özelliklerinin bazı değişkenlerle ilişkilerine bakıldığında, öğrenim durumu yüksek olan antrenörlerin diğer antrenörlere oranla daha demokratik bir liderlik özelliği göstereceği yönünde bulgulara rastlanmaktadır.

Otoriter davranış alt boyutu ile öz yeterlikleri arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.447$, , $p<0.01$). Dolayısıyla sporcuların öz yeterlikleri artarken otoriter davranış özelliklerinin de arttığı veya otoriter davranış özelliği düşerken öz yeterliklerinin de azaldığı söylenebilir. Yurt'un (2009) çalışmasında 41-50 yaş grubundaki antrenörler, 21-30 yaş arasındaki antrenörlere göre daha otokratik davranış içinde oldukları belirlenmiştir. Körük'ün (2006) araştırmasında, amatör futbol antrenörlerinin %51,5'i sporcularını uyararak, %39,8'i korkutarak, %60,8'inin ise ödüllendirerek motive etme tekniklerini kullandıkları tespit edilmiştir. Bu veriler antrenörlerin yaşları ilerledikçe daha otoriter lider tarzını benimsedikleri yönündedir.

Sosyal destek alt boyutu ile öz yeterlikleri arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.495$, $p<0.01$). Bu ilişki sporcuların sosyal destek özelliğinin artarken öz yeterliklerinin de arttığını veya sosyal destek özelliği azalırken öz yeterliğin de düştüğünü ifade etmektedir. Sosyal çevrenin, spora yönelme, başlama ve devam ettirme de önemli bir faktör olduğu düşünüldüğünde aile, okul ve çevre desteğinin performans değerlerinde olduğu gibi öz yeterlik duygusu üzerinde de olumlu etki yarattığı düşünülmektedir. Takımın amaç ve hedeflerini gerçekleştirmek için görevde bütünleşmesi, takım içindeki sosyal ilişkilerin geliştirilmesi ve sürdürülmesi anlamına da gelmektedir (Çelik, 2011). Arslantaş ve Dursun'un (2008) araştırma bulguları, oyuncularının ihtiyaçlarına karşı duyarlı olan antrenörlerin, onların güvenlerini kazanarak takımının sosyal ve görev bütünlüğünü sağlayabileceği yönündedir. Kafkas, Çoban ve arkadaşlarının (2010) Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz yeterlik ve mesleki kaygı ölççeklerinden aldıkları puanlar incelendiğinde, beden

eğitimi öğretmen adaylarının öz yeterlik puanları yükseldikçe mesleki kaygı puanlarının düştüğü görülmektedir. Bu çalışma da, araştırdığımız çalışmada sporcuların öz yeterlik duygusu arttıkça liderlik özelliklerinin de arttığını göstermektedir.

Pozitif geri bildirim alt boyutu ile öz yeterlikleri arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.611$, $p<0.01$). Bu durumda sporcuların öz yeterlikleri artarken pozitif geri bildirim özelliklerinin arttığı veya öz yeterlikleri azalırken pozitif geri bildirim özelliklerinin de azaldığı söylenebilir. Antrenör ve sporcuların eğitim-öğretim yönündeki özelliklerinin artması onların, yaptıkları spor dalını daha iyi özümseyerek mesleki olarak daha fazla gelişim göstermeleri anlamına gelmektedir. Bu bakımdan sportif anlamdaki gelişim, öz yeterliğinin de artmasına neden olabilir. Aynı zamanda bir takımın bir araya gelebilmesi ve takım üyelerinin birbirine kaynaşmasını sağlayan faktörler arasında etkili iletişim sürecinin önemli öğelerinden geribildirim önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Telman ve Ünsal'a (2005) göre, insanlar arasındaki iletişimde aksamalar çoğu zaman yeterli düzeyde geribildirim verilmemesine bağlanabilir. Sporcuların antrenörleriyle açık bir şekilde iletişim kurması, antrenörlerin sporcularının her türlü özel sorunlarıyla ilgilenip bu sorunlarını çözmeye çalışması, sporcunun takıma ve oyuna daha çok konsantre olup performansını yükseltmesini sağlayabilmektedir. Güngör'ün (2009) araştırma bulgularına göre de antrenör ve sporcular arasındaki etkili iletişim takım performansını artırmaktadır. Sporcuların, kulüp içi ilişkileri ve performansları hakkında dürüst geribildirimler verilebileceği bir ilişki önemlidir. Burada; gerek duyulduğu ve gelişim fırsatları ortaya çıktığında veya performansı olumsuz etkileyen davranış biçimlerini değiştirmesi gerektiğinde, geribildirim düzenli olarak verilmelidir (Raoul ve diğ. 2004). Bu anlamda, etkili iletişim, bir sporcunun veya antrenörün elde edebileceği en güçlü araçlardan biri olduğu söylenebilir.

Araştırma verileri, öz yeterlik ile liderlik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Liderlik davranışı özelliklerinden eğitim-öğretim ile demokratik davranış, otoriter davranış, sosyal destek ve pozitif geri bildirim alt boyutları arasında kuvvetli ve pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olması sporcu davranışlarının durağan ve değişmeyen bir durum olarak değil, tam tersine hareketli ve sürekli değişkenliğe yönelik olarak algılandığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5'de araştırma grubunun, liderlik ölçeği ve öz yeterlik ölçeğinden elde ettikleri toplam puanların yarıştıkları kategori açısından incelendiğinde, liderlik özelliklerinden sosyal destek alt boyutunda, büyükler lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır, $p<0.05$).

Tablo 6'da araştırma grubunun, liderlik ölçeği ve öz yeterlik ölçeğinden elde ettikleri toplam puanların cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, liderlik özelliklerinden eğitim-öğretim alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p<0.05$).

Yılmaz, (2005) tarafından okul yöneticilerinin etik liderlik düzeylerini belirleyecek bir ölçek geliştirilme çalışmasında, öğretmenlerin görüşlerine göre okul yöneticilerinin etik liderlik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını, Ekici (2006) araştırmasında, öğretmenlerin, öğretmen öz yeterlik inançlarının cinsiyete ve bransa göre farklılık gösterdiği ve bu farklılığında kadın öğretmenler yönündedir (Akt.Türk, 2008). Akdağ ve Walter'ın (2005) yaptıkları çalışmada, Yeterlik duygusunun cinsiyete göre farklı olduğu, kadınların erkeklerden daha fazla kendilerini yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır. Benzer bir başka çalışmada, Şeker, Deniz ve Görgeç (2005) kadın öğretmen adayları erkeklere göre kendilerini

daha yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Bu durumda cinsiyet değişkeni ile liderlik özellikleri ve öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu söylenebilir. Liderliğin bütün boyutlarında, kadınların erkeklere göre kendilerini daha yüksek bir lider olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar toplumda kadın ve erkeğin değişen rol özellikleri ve kadınların sosyal ve ekonomik açıdan yükselişi ve değişmeye başlamasından kaynaklanabilir.

Sonuç olarak, sporcuların öz yeterlik durumları ile liderlik özelliği arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkide sporcuların öz yeterlik durumu artarken liderlik özelliği artıyor veya öz yeterlik durumu azalırken liderlik özelliğinin azaldığı anlaşılmaktadır. Sporcu algılarına göre ise genel olarak eğitici-öğretici davranış sergiledikleri ve en az tercih ettikleri liderlik tarzının ise otokratik davranış olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Akdağ, I. ve Walter, J., (2005). Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlilik Duygusu. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi; 3(4): 127-131.
- Anshel, M.H., (2003). Sport Psychology: From Theory to Practice (4th edition). San Francisco, CA: Benjamin Cummings.
- Arıkan, S., (2001). Otoriter ve Demokratik Liderlik Tarzları Açısından Atatürk'ün Liderlik Davranışlarının Değerlendirilmesi, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (19), 1: 231-257.
- Arslantaş, C.C. ve Dursun, M., (2008). Etik Liderlik Davranışının Yöneticiye Duyulan Güven ve Psikolojik Güçlendirme Üzerindeki Etkisine Etkileşim Adaletinin Dolaylı Rolü. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (1), 111-128.
- Balcı, A., (2005). Açıklamalı Eğitim Yönetim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Tek Ağaç Basım Yayım Dağıtım.
- Bandura, A., (1997). Self-Efficacy: The exercise of Control. New York: W.H. Freeman and Company.
- Çelik, V.O., (2011). Basketbol Oyuncularının Görüşlerine Göre Antrenörlerin Karizmatik Liderlik Özelliklerinin Takım Bütünlüğüne Etkisi, Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çalık, T., (2003). Performans Yönetimi. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Donuk, B., (2006). Türkiye Profesyonel Futbol Ligleri Antrenörlerinin Liderlik Tarzlarının İncelenmesi ve Bir Model Yaklaşım, Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Eliot, S., (2000). The Relationship between Teacher Efficacy and Principal Leadership Behaviors and Teacher Background Variables in Elementary School, Doctoral Dissertation, University of Connecticut. Available from Pro Quest Dissertations and Thesis Database. (UMI No: 800-521-0600).
- Erkmek, G., (2007). Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Empatik Eğilimlerinin Sporda Tercih Ettikleri Lider Davranışları İle Karşılaştırılması, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Goddard, R.D. & Skra, L., (2006). The Influence of School Social Composition On Teachers' Collective Efficacy Beliefs. Educational Administration Quarterly, 42(2), 216-235.

- Güllü, M. ve Arslan, C., (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Liderlik Stilleri, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6, 353-368.
- Güngör, M., (2009), Hentbol Kulüplerindeki Sporcu, Antrenör Ve Yöneticilerin İletişimsel Yapı İle Takım Başarısı Arasındaki İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- İnce, N., (2006). Farklı Yelken Sınıflarındaki Sporcuların Liderlik Tercihleri, Yüksek Lisans Tezi, İçel: Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü,
- Kafkas, M.E., Açak, M., Çoban, B. ve Karademir, T., (2010). Investigation of the Relationship between Preserves Physical Education Teachers' Sense of Self-Efficacy and Professional Concerns. Inonu University Journal of The Faculty Of Education. ISSN: 1300-2899 Volume. 11, August Issue. 2, pp. 93-111.
- Korkmaz, G., (2006). Sosyal öğrenme kuramı, Eğitim Psikolojisi, (Ed. B. Yeşilyaprak) Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Körük, E., (2006). Amatör Futbol Antrenörlerinin Liderlik Davranış Tipleri Ve Kullandıkları Motivasyon Tekniklerinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kurt, T., (2006). Okul müdürlerinin Dönüşümcü ve İşlemci Liderlik Stilleri İle Öğretmenlerin Kolektif Yeterliği ve Öz Yeterliği Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öcel, H., (2002). Takım Sporunu Yapan Oyunculara Kolektif Yeterlik Öz-yeterlik ve Sargınlık ile Başarı Algı ve Beklentileri Arasındaki İlişkiler, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Pajares, F., (2002). Overview of socialcognitivetheoryand self-efficacy. <http://www.emory.edu/EDUCATION/mfp/eff.html>. internet adresinden 12.03.2003 tarihinde alınmıştır.
- Raoul, J. ve McDonald-Mann, D., (2004). Astlarınıza Geribildirim Sağlamak, Çev.: Elif Özsayar, İstanbul: Uğur Kariyer Merkezi, , s.8.
- Şeker, H., Deniz, S. ve Görgel, İ., (2005). Tezsiz Yüksek Lisans Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Yeterlilikleri Üzerine Değerlendirmeleri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 11(42), 237-253.
- Telman, N. Ve Ünsal P., (2005). İnsan İlişkilerinde İletişim. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Tiryaki, Ş. ve Toros, Z., (2001). Spor için liderlik ölçeği, koçun kendi lider davranışını algılaması formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması, İzmir: II Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu.
- Toklu, O., (2010), Tenis Antrenörlerinde Liderlik Özellikleri ve Öz Yeterlik Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Toros, T. ve Duvan, A., (2011). Eskrimcilerde Algılanan Antrenörlük Davranışı, Kolektif Yeterlik ve Hedef Yönelimleri Arasındaki İlişki, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt. 5, Sayı: 1.
- Tozoğlu, E., (2003). Farklı Spor Dalarında Görev Alan Antrenörlerin Liderlik Özellikleri ve Bu Özelliklerin Bazı

Değişkenlerle İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Türk, Ö., (2008). İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Öz Yeterlikleri ve Mesleki Doyumlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi.
- Türker, B., (2004). Liderlik, Modern Yöneticilik Işığında Tarihe Yon Verenlerin Karakter Analizi, Elma Yayınevi, Ankara.
- Varol, B., (2007). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Öz yeterlikleri (Niğde Üniversitesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- White, R.E., (2006). The Sunday Times, Değişen Dinamikleri Yakalamak İçin Liderlik Becerileri (Çev.: Kader Ay), İstanbul: Kaizen Yayınları,
- Wigfield, A., ve Eccles, J.S., (2000). Expectancy-Valuethery of Achievement Motivation. Contemporary Educational Psychology, 25, 68-81.
- Yılmaz, E., (2005). Etik Liderlik Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, XLV. Eğitim Bilimleri Kongresi Denizli: Bildiri Kitabı, Pamukkale Üniversitesi, ss.808-814.
- Yılmaz, G., Yılmaz, B. ve Nurgül, T., (2010). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi (Nevşehir İli Örneği), Konya: Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 12: (2), 85-90.
- Yurt, O., (2009). Taekwondo Antrenörlerinin Liderlik Tarzları, Yüksek Lisans, Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Zimmerman, B.J., (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. Contemporary Educational Educational Psychology, 25, 82-91.